

Asia: VN/32974/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Lausunnonantajan lausunto

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus tarpeellinen?

OKL:

Kokonaisuudistus on tarpeellinen erityisesti kentän näkökulmasta (vrt. dokumentoinnin keventäminen).

Erityispedagogiikka:

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus on perusteltu. Nykyisin voimassa olevassa kolmiportaisen tuen mallissa tuen eri tasojen (yleinen, tehostettu, erityinen) rajat on koettu epäselviksi ja mallia on sovellettu vaihtelevasti eri kunnissa. Malli ei ole myöskään antanut konkreettista sisältöä tuen tarjoamiselle, eikä se ole kannustanut tuen vaikuttavuuden seurantaan. Näin ollen hallituksen esityksen lähtökohta säätää tukitoimista tuen tasojen sijaan on kannatettava.

Suunniteltu aikataulu kokonaisuudistuksen voimaan saattamiseksi 1.8.2025 alkaen on kuitenkin lyhyt olettaen, että opetuksen järjestäjien täytyy ennen uuden lukuvuoden alkua suunnitella paikallisten opetussuunnitelma- ja järjestelmä uudistusten lisäksi esimerkiksi ennakoivien tukitoimien toteuttaminen kaikissa esi- ja perusopetuksen ryhmissä (ks. 20 b §), miettiä opetuksen järjestäminen osin uudelleen tällä hetkellä yleistä tai tehostettua tukea saaville oppilaille ja kouluttaa opetushenkilöstö uuteen lainsäädäntöön ja toimintamalleihin. Tästä näkökulmasta katsomme, että olisi perusteltua panostaa huolelliseen valmistelutyöhön ja siirtää lain voimaantulo lukuvuoden 2026 alkuun.

Koska koulutusjärjestelmässä tavoitteena on ollut tuen käytäntöjen yhteneväisyys varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle, olisi myös tärkeää huomioida, miten perusopetuksen tukea koskevan uudistuksen ajatellaan vaikuttavan juuri uudistettuihin varhaiskasvatuksen ja toisen asteen tuen tarjoamisen käytäntöihin.

Normaalikoulu:

Uudistus on tarpeellinen ja selkeyttää oppilaalle annettavaa tukea vähentämällä kuitenkin opetushenkilöstön hallinnollista työtä esimerkiksi asiakirjojen määrän supistumisella yhteen. Tämä seurauksena aikaa vapautuu ydintehtäviin.

Keskittyminen tuen tarpeiden toimenpiteisiin ja annettaviin tuen muotoihin toteutuu paremmin, kun luovutaan varsin kategorisiksi muodostuneista tuen portaista.

Kokonaisuudistus huomioi harjoittelukoulujen erityistehtävän opettajan- ja erityisopettajan koulutuksen ohjatussa harjoittelussa sekä vahvistaa oppimisen tuen siinä oppimisympäristössä, jossa tarve havaitaan.

Näemme tärkeänä, että yliopistoja pieninä perusopetuksen järjestäjinä ei veloiteta vastaamaan laajemmin monialaista tukea vaativista oppilaista vaan vastuu on edelleen kotikunnalla ja lisäksi lähialueen koulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoite on kirjattu lakiin.

Arvostamme sitä, että konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu lakiesityksessä kuvattuna vahvistaa harjoittelukoulujen tuen antamista ja asiantuntemusta tarkoituksenmukaisesti.

Myös kolmiportaisessa tuessa on ollut paljon hyvää. Se on vahvistanut tietoisuutta tuen toteuttamisesta ja antanut työkaluja tuen toteuttamiseen. Sen jakautuminen vei vuosia. Vaikka yleinen tuki on tarkoitettu kaikkien toteutettavaksi, on tuen toteuttamisen vastuu jakautunut kunnissa eri tavoin. Pedagogisten asiakirjojen päivittäminen on erityisesti yläkoulussa osallistanut myös huoltajia koulutyöhön.

On toivottavaa, että uudistuksen myötä tulee aiempaa tarkempaa valtakunnallista normiohjeistusta, selkeät kirjaustavat ja toivon mukaan myös yhteisiä lomakkeita.

Lakimuutoksen toteutuessa ehdotetun kaltaisena tulee hallinnollinen työ selvästi lisääntymään. Vaikuttaisi siltä, että päätösten määrä kasvaa, mikä lisää hallinnollisen työn määrää. Vaarana on, että hallinnollinen päätös viivästyttää ja niukentaa oppilaskohtaisten tukitoimien antamista. Myös valituskelpoisten hallinnollisten päätösten lisääntyessä, saattavat myös niitä seuraavat valitukset lisääntyä. Aiemmin tehostetussa tuessa on voinut määritellä myös yksilöllisiä tukitoimia. Mikäli lakiesitys etenee nykyisessä muodossaan, jatkossa nämä kaikki vaativat hallinnollisen päätöksen.

Muutoksen myötä hallinnollinen työ ei kuitenkaan jatkossa kuormita samalla tavalla opettajia kuin aiemmin kirjaamisvelvoitteiden keventyessä. On hyvä, että kirjaamisvelvoitteita kevennetään ja opettajilla jää enemmän resurssia itse tuen antamiseen.

Rajaukset yksilöllisiä tukitoimia saavien oppilaiden määrässä opetusryhmää kohden saattaa johtaa ryhmämuutoksiin. Tästä saattaa seurata se, ettei päätöksiä aina tehdä oppilaan etua ajatellen. Myös huoltajat saattavat vastustaa yksilöllisen tukipäätöksen tekemistä edellä mainitusta syystä. Tämä saattaa johtaa hallintovalituksiin, jotka pahimmillaan kuormittavat hallintoa myös laajemmin, sillä hallinnollisista päätöksistä täytyy huoltajilla olla aina mahdollisuus valittaa.

Kun kirjaamisvelvoitteet opettajilta kevenevät, kirjaamisen merkitys kasvaa entisestään. Hallinnolliset päätökset tarvitsevat jatkossakin taakseen jonkinlaisia selkeitä kirjauksia. Olisi hyvä määritellä tarkkaan, miten opetuksen järjestäjiä veloitetaan kirjaamaan ryhmäkohtaisen ennakoivan tuen tarve, jotta oppilaiden yhdenvertaisuus valtakunnallisesti toteutuu ja siirtymä ennakoivasta yksilöllisiin tukitoimiin tapahtuu oikea-aikaisesti.

Opetuksen järjestäjät ja opetushenkilökunta tulevat tarvitsemaan siirtymävaiheessa runsaasti koulutusta aiheesta.

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne tarkoituksenmukainen?

OKL:

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen selkiyttäminen ja hallinnollisten tehtävien konkreettinen helpottuminen vähentävät opettajien työn kuormittavuutta ja sen myötä mahdollisuus lisätä opettajan ammatin veto- ja pitovoimaa.

2 §. Pidennetty oppivelvollisuus poistuu kokonaan ja muuttuu varhennetuksi oppivelvollisuudeksi ☐
Jaetaan varhennettuun oppivelvollisuuteen ja perusopetuksessa järjestettävään opetukseen.
Varhennettu oppivelvollisuus suoritetaan esiopetuksessa. Kyseessä on käsitteellinen muutos, sillä oppivelvollisuus kestää kaikilla 18-vuotiaaksi asti ja voi käytännössä pidentyä vain alkupäästä. Tämä tukee ehdotuksen ennakoimisen rakennetta ja painotusta.

Opetuskielentukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus: esityksen 20 a ja b (opetuskielentukiopetus on ennakoivaa tukea) ja 20 c §:ssä. Kuka antaa opetuskielen tukiovetusta?

Pedagogisesta arviosta, pedagogisesta selvityksestä erillisinä arviointeina sekä oppimissuunnitelmasta ja henkilökohtaisesta opetuksen järjestämistä koskevasta suunnitelmasta erillisinä suunnitelmina luovutettiin. Tilalle tulee tuen arviointi- ja tuen toteuttamisen asiakirja (= oppilaskohtaisten tukitoimien arviointi, päätös sekä suunnitelma eli OTTKS): Siirrytään neljästä yhteen suunnitelmaan! Tämä on selkeä parannus.

Varhaisten ja /ennaltaehkäisevien tukitoimien vahvistuminen johtaa toivottavasti syrjäytymisriskin pienenemiseen.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu: lähikouluperiaate. Ennaltaehkäisevällä konsultatiivisella sairaalaopetuspalvelulla arvioidaan olevan pitkällä aikavälillä vaikutusta myös varsinaisen sairaalaopetuksen tarpeen vähenemiseen. Tässä uudessa ehdotuksessa lisätään konsultaatio lainsäädäntöön, mikä on hyvä.

Esityksessä on arvioitu, että ryhmässä annettavia ennakoivia tukitoimia tarvitsisi noin 23,7 % oppilaista. Ts. tehostettu tuki viedään ryhmään!

Entisessä POL 18 ("... kohtuutonta..."). Uudessa laissa terveydentilanäkökulma jää pois, se korvataan "painavasta syystä" eli koulun pedagoginen arvio riittää, mikä on hyvä, koska usein lausunnon antava lääkäri ei henkilökohtaisesti tunne oppilasta, mutta voi olla myös huono, jos kouluissa käytetään sitä löyhästi. Usein kyseessä on koulupäivän lyhentäminen (huom. ei vapauta oppiaineen opiskelusta). Laitetaan paljon vastuuta kouluille eli koulutusta tulee jatkossa järjestää henkilökunnalle.

On arvioitu tarvittavan laskennallisesti 150 uutta erityisopettajaa ja painopisteen arvellaan siirtyvän aiempaa vahvemmin erityisopettajan antamaan opetukseen joko ennakoivana tai oppilaskohtaisena tukitoimena: 150 uutta opiskelupaikkaa tutkintoaan täydentäville on korkeakoulujen koulutuskapasiteetin vuoksi "syytä jaksottaa kolmelle eri vuodelle". Tämä on tärkeää.

Kuntakentältä on ilmaistu tarve kouluttaa esimerkiksi luokanopettajia erityisopettajiksi. Onko tässä huomioitu riittävästi luokanopettajien kasvava tarve?

Erityispedagogiikka:

Varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevien tukitoimien vahvistaminen ja niiden painottaminen on kannatettava asia. Lisäksi myönteistä on opetuksen järjestäjien vastuuttaminen erityisesti ennakoivien tukitoimien suunnittelussa kullekin lukuvuodelle, mutta yhdenvertaisuuden varmistamiseksi ja päällekkäisen työn vähentämiseksi myös valtakunnalliseen opetuksen järjestäjien ohjaukseen tulee panostaa.

Normaalikoulu:

Näkemyksemme mukaan kokonaisrakenne on uudistuksessa selkeä ja havaitsemme painotuksen siirtyneen ennakoivaan toimintaan. Samalla kuitenkin on huolehdittu korjaavista tukitoimista mm. kattavan konsultatiivisen sairaalaopetuksen lakisääteistämällä, mikä on erinomainen asia.

Siirtymävaiheessa Opetushallituksen ja aluehallintoviraston ohjaus- ja koulutusrooli korostuu, jotta tehdyt muutokset juurtuvat koulujen arkeen, ja vaaditut kirjaukset tehdään oppilaskohtaisesti yksilöllisen tuen kirjauksissa. Tämä on oppilaan oikeusturvan ja oikea-aikaisen tuen kannalta välttämätöntä.

Perusopetuksen oppimäärän rajoittaminen tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen on kirjattu lakiesitykseen asianmukaisesti.

Eryteisesti pidennetyn oppivelvollisuuden muutokset ovat erittäin hyviä. Tukea pitää saada mahdollisimman varhain.

Vahvan ennakoivan tuen korostuessa tarvitaan erityispedagogista täydennyskoulutusta erityisesti rehtoreille, aineenopettajille ja luokanopettajille. Kriteerien yksilöllisiin tukitoimiin siirtymisessä tulisi olla mahdollisimman selkeät ja valtakunnallisesti yhtenevät.

Onko ennakoivia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

OKL:

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että opetuksen järjestäjän olisi varattava lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuvassa suunnitelmassa yhteensä vähintään 0,127 opetustuntia/koulun oppilas ennakoivaan tukiopetukseen, tilapäisesti järjestettävään erityisopettajan antamaan opetukseen sekä opetuskielen tukiopetukseen. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että laaja-alaisen erityisopettajan työ täyttyy pääasiassa ennakoivasta tuesta. Tämä tulee vaikuttamaan opettajankoulutukseen. Rehtorin näkökulmasta voi olla haastavaa, sillä tuntikehyksessä tulee määrittää korvamerkitty summa. Samoin haastavaa myös erityisopettajien työnkuvan kannalta. Vrt. observointi ja dokumentointi.

Erytispedagogiikka:

20 b §. Ennakoivat tukitoimet ja niiden järjestäminen. On perusteltu lähtökohta, että opetuksen järjestäjillä on velvollisuus huolehtia opetusjärjestelyistä, jotka huomioivat oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset esimerkiksi opetusta eriyttämällä. Samoin hyvä lähtökohta on tavoite järjestää ennakoivat tukitoimet ryhmämuotoisena ja opettajien yhteistyötä edellyttäen. Ennakoivan tukiopetuksen korostaminen on myös perusteltua ja sitouttaa kaikkia opettajia ennakoivien tukitoimien toteuttamiseen.

Ennakoivissa tukitoimissa huolta herätti kuitenkin erityisopettajan antaman opetuksen eli niin sanotun osa-aikaisen erityisopetuksen asema. Hallituksen esityksessä ennakoiviin tukitoimiin kuuluisi ainoastaan erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä siten, että se olisi luonteeltaan tilapäistä, ajallisesti rajattua sekä opetushenkilöstön yhteistyönä toteutettua (= joko yhteis- tai samanaikaisopetuksena annettua tai erityisopettajan antamaa konsultaatiota toisille opettajille tai oppilaan huoltajille). Yhtäältä tämä rajaus on linjassa sen periaatteen kanssa, että oppilaalla on ensisijaisesti oikeus oppia omassa lähikoulussaan ja luontaisessa opetusryhmässään ja rajaus näin ollen vahvistaa ajatusta inklusiivisesta kasvatuksesta, jonka periaatteisiin Suomikin on kansainvälisissä sopimuksissa sitoutunut. Lisäksi niin oppilaiden (Wagner ym., 2023) kuin opettajien (Nápoles, 2024; Paulsrud & Nilholm, 2023) on havaittu suhtautuvan yhteisopettajuutena annettuun tukeen pääsääntöisesti myönteisesti, ja meillä on myös joitakin viitteitä samanaikaisopetuksen myönteisistä vaikutuksista oppilaiden oppimistuloksiin (King-Sears ym., 2021), Kuitenkin, yhteisopettajuuden vaikuttavuudesta ei ole riittävästi tutkimustietoa tai tutkimustuloksissa on vaihtelevuutta (King-Sears ym., 2021; Lacono ym., 2023).

Huolenaiheeksi esityksessä nousee osa-aikaisen erityisopetuksen asema joustavana ja nopeasti tarjottavana tuen muotona oppimisen ongelmissa. Tällä hetkellä yli 20% perusopetusikäisistä oppilaista (luokat 1-9) saa osa-aikaista erityisopetusta jossain vaiheessa kouluvuotta. Tuen muotona tämä on erittäin tärkeä, ja käytössä olevista tuen muodoista vastaa parhaiten oppimisvaikeustutkimuksen havaintoihin tehokkaan tuen piirteistä: tehokas tuki oppimisen ongelmissa on eksplisiittistä, yksilöllistettyä, kokonaisvaltaista ja intensiivistä (Grigorenko ym, 2020). Pienryhmässä tai yksilöllisesti toteutettavana osa-aikaisen erityisopetuksen jättäminen määräaikaisena tuen muotona hallintopäätöksen taakse heikentäisi mahdollisuuksia nopeasti ja joustavasti puuttua esiin tuleviin oppimisen ongelmiin. Lukemisen, luetun ymmärtämisen, laskemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeudet koskevat kukin arviolta 5-15% oppijoista (Grigorenko ym, 2020). Oppimisvaikeuksissa on siis kyse merkittävästä ryhmästä oppijoita, jotka usein tarvitsevat yksilöllistetympää ja tiiviimpää tukea kuin yhteisopettajuuden keinoin tai yleisopetuksen ryhmässä on mahdollista toteuttaa.

Esitys sisältää myös joitakin tulkinnanvaraisia ilmaisuja (esim. tilapäisyys, ajallinen rajaus), jotka herättävät kysymyksiä. Onko esityksen tarkoitus estääkö esimerkiksi yksilöllisen, mutta tilapäisen tuen tarjoamisen joustavasti yksittäiselle oppilaalle, eli onko ryhmämuotoisuus ehdoton edellytys sille, että tuki laskettaisiin ennakoivaksi? Miten tilapäisyys määritellään? Esitys herättää myös kysymyksen voiko se vaikeuttaa tutkimuksissa tehokkaaksi havaitun systemaattisen tuen tarjoamista jossakin tai joissakin oppiaineissa/taidoissa siitä hyötyvälle oppilaalle, jos oppilaskohtaisia tukitoimia saavien oppilaiden määrä uhkaa opetusryhmässä ylittyä tai hallintopäätösprosessin raskaus estää tuen tarjoamisen (ks. tarkemmin perustelu seuraavasta kohdasta 4, 20 g §)?

Normaalikoulu:

Näemme, että lakiin kirjattu vaatimus opetuksenjärjestäjälle kirjata ennakoivan tuen resurssointi etukäteen turvaa annettavan palvelun. Näitä ovat ennakoiva tukiopeus, tilapäisesti järjestettävä erityisopettajan antama samanaikaisopetus ja konsultaatio sekä opetuskielen tukiopeus. Laskelmat ennakoivista tukitoimista ovat realistisia ja uskottavia.

Ennakoivassa tuessa luokanopettajien ja aineenopettajien vastuu tuen toteuttamisesta lisääntyy.

On hyvä, että luokkaan on määritelty oppilasraja oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Tarvitaan kuitenkin vielä tarkempi määrittely siihen, milloin siirrytään oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Esimerkiksi: Jos laaja-

alainen erityisopettaja antaa säännöllistä opetusta, mikä on säännöllisesti annettavaa opetusta? Jos tämä tarkoittaa oppiaineen kaikkia tunteja, kenellä on arviointivastuu?

Onko oppilaskohtaisia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

OKL:

”Oppimäärän rajaaminen voitaisiin tehdä vain sellaiselle oppilaalle, joka saa oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa”. Tämä on hyvä, koska oppimäärän rajaaminen on viimesijainen ratkaisu, ei tule rajaamisen "tehtailua" esimerkiksi lisäresurssin toivossa.

Oppilaan oikeus oppilaskohtaisiin tukitoimiin esitetään säädettäväksi nimenomaisesti lailla (hallintopäätös ja valitusoikeus). Tuleeko tästä valitusrumba?

Tippuuko tilastoista nykyisin isoin ryhmä eli tehostetun tuen oppilaat pois? Onko oppilaskohtainen tuki jatkossa sama kuin nykyinen erityinen tuki (koska raja-arvo on 5 opp./luokka)? Tuettavia on paljon joidenkin alueiden kouluissa - joissain kouluissa 5 oppilasta on hyvinkin riittävä ryhmän yläraja. Olisi huomioitava esimerkiksi "uudet" uskontokunnat (esim. islamopetus omana isona ryhmänään, jossa tuen tarvetta on lähtökohtaisesti paljon). Johtaako ryhmän jakamiseen vai ettei koulut enää ota islaminuskoisia vastaan? Tai vaihtoehtoisesti tuki ei riitä, koska tuettavia on enemmän kuin 5/ryhmä?

Onko 5 per yläkoulun (YK) valvontaluokka? Entä jakotunnit? "Yhden opettajan opettamassa perusopetusryhmässä" viittaa alakouluun, entä yläkoulu ja tulee muistaa, että alakoulussakin on aineenopettajia, yhtenäiskouluissa on paljon aineenopettajia alakouluissa. Mikä on 5 oppilaan rajan yksikkö (AK:n luokka? YK:n valvontaluokka? Valinnaisainetunti?)? Entä (iltapäivä-)kerhot? Koska saa rajan tilapäisesti ylittää, mitä tarkoittaa tilapäinen?

Johtaako 5 oppilaan rajausta teennäisiin luokkasiirtoihin? Aletaanko tehdä vaihtoa luokkien välillä? Tehdäänkö uusia luokkakajoja, jos tulee uusia tuettavia oppilaita? Luokan pitäisi olla pysyvä (vrt. ennaltaehkäisy ja oppilaan hyvinvointi). Luokkasiirrot voivat johtaa myös opettajien välisiin ristiriitoihin, jos luokkakokoonpanoja uudelleen järjestellään.

Tehostettu tuki ei tarvitse paperityötä, mutta oppilaskohtainen tuki tarvitsee, jolloin laaja-alaisen erityisopettajan paperityö voi lisääntyä (ks. edellinen kohta).

Onko oppilaskohtainen tuki pääsääntöisesti erityisluokanopettajalla? Tämä vaatii selkeyttämistä. Tulevatko jatkossa tehostetun tuen oppilaat olemaan ennakoivan tuen piirissä? Huolta siitä on olemassa, että riittääkö tuki?

Erityispedagogiikka:

20 c §. Oppilaskohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen. Hallituksen esityksen mukaan (pykälän 1 momentti) oppilaan oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia realisoituisi silloin, jos ryhmässä toteutetut ennakoivat tukitoimet olisivat riittämättömiä tai jos tukitoimia olisi tarpeen jatkaa säännöllisesti. Oppilaskohtaiset tukitoimet tulisi edellä mainittujen ehtojen täytyessä järjestää viipymättä. Tukitoimien tarkoituksena olisi "mahdollistaa jokaiselle oppilaalle perusopetuksen oppimäärän ja opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttaminen sekä opetukseen osallistuminen". Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamisen perustelut ja tavoitteet ovat kannatettavia. On

kuitenkin todennäköistä, että hallintopäätös tukitoimien tarjoamisen edellytyksenä viivyttää tuen aloittamista ja tekee sen suunnittelusta byrokraattisen erityisesti silloin, kun erityisopettajan antama opetus on tarkoitus toteuttaa osa-aikaisena niin, että opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lähtökohdista ovat oppilaan yksilölliset tarpeet.

Esityksessä ongelmalliselta vaikuttaa ennakoivien tukitoimien sitominen ryhmämuotoisuuteen sekä yhteis- ja samanaikaisopettajuuteen. Perusteltua olisi säilyttää mahdollisuus oppilaskohtaisten tukitoimien tarjoamiseen oppimisen ongelmien ilmetessä ilman hallinnollista päätöstä siten, että oppilaan pääasiallinen opetusryhmä pysyisi samana. Lisäksi oppilaskohtaisten ja ennakoivien tukitoimien ero on jossain määrin epäselvä, sillä vaikka ennakoivat tukitoimet olisivat ryhmämuotoisia, täytyy niidenkin perustua ryhmässä olevien oppilaiden yksilöllisille tarpeille (= oppilaskohtaisuus). Ne voivat siten olla opetusryhmästä riippuen hyvin erilaisia. Herää kysymys, vahvistaako ennakoivien ja oppilaskohtaisten tukitoimien erottaminen toisistaan alkuperäisen tarkoituksen vastaisesti jakoa ennakoivien tukitoimien varassa pärjääviin ja oppilaskohtaisia tukitoimia tarvitseviin oppilaisiin. Hallintopäätöksen edellyttäminen oppilaskohtaiseen tukeen saattaa lisätä tuen leimaavuutta.

Kun opetusta suunnitellaan tarjottavan erityisluokkaopetuksena tai kun opetussuunnitelman tavoitteista suunnitellaan poikettavan (=nykyinen oppimäärän yksilöllistäminen), on hallintopäätös ja sen mukainen asianomaisten kuuleminen perusteltua.

20 g §. Opetusryhmien muodostaminen. Pykälän 20 g § mukaan opetusryhmät muodostetaan siten, että ”yhden opettajan opettamassa perusopetuksen ryhmässä on enintään 5 oppilasta, jotka saavat erityisopettajan opetusta oppilaskohtaisena tukitoimena”. Uudistuksen tarkoituksena on esityksen mukaan mahdollistaa tuen toteuttaminen vaikuttavammin, tasata opetusryhmien välisiä eroja koulun sisällä sekä lisätä työrauhaa opetusryhmässä. Tällaisen sääntelyn huomattavana riskinä on kuitenkin se, että opetusryhmän jollekin oppilaalle ei päädytäkään antamaan tarvittavia, oppilaan tarpeiden mukaisia oppilaskohtaisia tukitoimia, jos seurauksena on, että opetusryhmän oppilaskohtaisia tukitoimia saavien oppilaiden määrä ylittäisi sallitun viisi. Vaihtoehtoisena uhkakuvana on myös se, että yksittäisiä oppilaskohtaisia tukitoimia tarvitsevia oppilaita aletaan sijoittamaan uudelleen toiseen opetusryhmään, jottei opetusryhmässä olevien oppilaskohtaisia tukitoimia saavien oppilaiden määrä ylittyisi. Molemmat näistä seurauksista ovat oppilaiden edun vastaisia vaarantaen joko oppilaan oikeuden tuen saamiseen tai pysyvien luokkakaverisuhteiden muodostamiseen. Tässäkin yhteydessä on syytä muistaa, että tällä hetkellä yli viidennes perusopetusikäisistä osallistuu osa-aikaiseen erityisopetukseen jossain vaiheessa kouluvuotta, suuri osa heistä osana yleistä tukea.

Opetusryhmien muodostamista joustavoittaa se, että viiden oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti. Tilapäisenä syynä kuvataan lain perusteluissa uuden oppilaan tuleminen opetusryhmään kesken lukuvuoden. Huolta herättää kuitenkin sellaisten oppilaiden tilanne, joiden pysyvä opetusryhmä on erityisluokka, mutta jotka voivat opiskella jossakin tai joissakin oppiaineissa luokan- tai aineenopettajan opettamassa opetusryhmässä (ns. osittainen integraatio). Ehdotamme siten, että lain perusteluihin lisättäisiin tilapäiseksi ylittymiseksi myös tällainen tuettu ja joustava osittainen integraatio yleisopetuksen ryhmään joissakin oppiaineissa. Tämä ei saisi kuitenkaan johtaa siihen, että erityisluokkaopetuksessa olevat oppilaat integroitaisiin automaattisesti yleisopetuksen ryhmään esimerkiksi taito- ja taideaineissa sillä perusteella, että tällä saadaan vähennettyä erityisluokanopettajan opetustunteja kustannussäästösyistä. Kannatamme siis osittaista integraatiota ja myös inklusiota jatkossa, mutta sen tulisi olla tuettua ja mahdollisesti myös yhteisopettajuutena toteutettua.

Hallituksen esityksessä opetusryhmien muodostamisesta todetaan myös, että ryhmäkoko ei määriteltäisi jatkossa oppilaiden kehitysvammaisuuden perusteella, vaan sen mukaan, opiskeleeko oppilas oppiaineittain 20 i §:n 1 momentin mukaisesti vai toiminta-alueittain 20 i §:n 2 momentin mukaisesti. Lisäksi jos tässä momentissa tarkoitetuille oppilaille annetaan opetusta samassa ryhmässä tai yhdessä 3 momentissa tarkoitettujen oppilaiden kanssa, määräytyy opetusryhmän enimmäiskoko sen mukaisesti, minkälaista tukea saavia oppilaita ryhmässä on eniten. Laissa jää epäselväksi, miten toimitaan tilanteissa, joissa ryhmässä on saman verran ryhmäkokoan eri tavalla vaikuttavia oppilaita, esimerkiksi neljä 20 i §:n 1 momentin mukaisessa opetuksessa olevaa oppilasta ja neljä 20 i §:n 2 momentin mukaisessa opetuksessa olevaa oppilasta. Lisäksi koska toiminta-alueittaisen opetuksen järjestämisen perustelut ovat osittain tulkinnanvaraisia, voi toiminta-alueittain opiskelevien oppilaiden opetusryhmän kokoa alentavasta vaikutuksesta aiheutua tahattomia kielteisiä seurauksia. Yhtäältä mahdollisuus opetusryhmän koon pienentämiseen voi houkuttaa opettajia suosittamaan jollekin oppilaalle toiminta-alueittaista opetusta, kun taas toisaalta opetuksen järjestäjän edustaja voi evätä mahdollisuuden toiminta-alueittaiseen opetukseen jollekin oppilaalle, jotta se ei vaikuttaisi opetusryhmän kokoon.

Toiminta-alueittaisen opetuksen järjestämiseen liittyy omalta osaltaan myös opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslaki (29 §), jonka mukaan rahoituksista poistettaisiin vammaisuuteen liittyvä kriteeristö ja rahoituksen perusteena toimisi jatkossa perusopetuslain 20 i §:n 1 tai 2 momentin mukainen opetus. Koska uudessa esityksessä toiminta-alueittain opiskelu kuuluu korkeimman valtiosuusrahoituksen piiriin nykyisen "vaikeimmin kehitysvammaiset"-kriteerin sijaan, voi rahoitus toiminta-alueittaisen opetuksen epäselvien kriteerien johdosta johtaa sen perusteettomaan suosimiseen. Vaikka pidämmekin diagnoosipohjaisesta kriteeristöstä luopumista opetuksen järjestämisessä ja sen rahoittamisessa sinänsä hyvänä, tässä nimenomaisessa asiassa pitäytyminen nykyisessä rahoituskriteerissä voisi olla riskittävämpää.

20 h §. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisella tarkoitetaan hallituksen esityksessä "perusopetuksen oppimäärän rajaamista tavoitteita tai sisältöjä karsimalla tai supistamalla", mikäli oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta arvosanan 5 edellyttämää osaamistasoa. Muutoksena nykyiseen käytäntöön esityksessä rinnastetaan sekä tavoitteiden että sisältöjen karsiminen/supistaminen oppimäärän rajaamiseksi, kun taas nykyisessä järjestelmässä oppimäärän sisältöjen karsiminen eli niin sanottu painoalueittainen opiskelu keskittymällä olennaisimpiin opittaviin sisältöihin on lievempi ja ensisijainen keino, joka ei tarkoita oman vuosiluokan tavoitteista poikkeamista eikä estä perusopetuksen päättövaiheessa normaaliin yhteisvalintaan osallistumista. Vaikka painoalueittaisesta opiskelusta on tällä hetkellä kentällä tulkinnanvaraisuutta (esim. milloin painoalueittaiseen opiskeluun voidaan ryhtyä, miten opiskelun erityiset painoalueet määritetään, miten painoalueittain opiskelevaa oppilasta arvioidaan, kuinka kauan väliaikaisina pidetyt painoalueet voivat olla käytössä?), se on ollut kuitenkin keskeinen ja joustava oppimisen tukemisen mahdollisuus opettajalle silloin, kun olennaisiin opittaviin sisältöihin keskittyminen on auttanut oppilasta saavuttamaan oman vuosiluokkansa tavoitteet ja oppilaan voimavaroja on jäänyt myös muiden taitojen vahvistumiselle. Esitämme, että tavoitteiden mahdollinen madaltaminen (= nykyinen oppimäärän yksilöllistäminen) ja opittavien sisältöjen supistaminen erotettaisiin myös jatkossa toisistaan. Tällöin ainoastaan tavoitteiden madaltaminen olisi ns. viimesijainen keino, johon turvauduttaisiin harkiten ja jolla olisi laajasti käyttöönotettuna vaikutuksia oppilaan hakeutumiseen toisen asteen opintoihin (= harkinnanvarainen valinta). Sen sijaan koska oppimäärän sisältöjen supistamisessa oman vuosiluokan osaamistavoitteet pysyisivät samana, tarvetta harkinnanvaraiselle toiseen asteen opintoihin hakeutumiseen ei olisi. Esitämme myös, että opittavien sisältöjen supistaminen olennaisiin opittaviin sisältöihin keskittymällä voisi olla

väliaikaisuuden sijaan myös pysyvä, mutta jatkuvasti arvioitava ratkaisu silloin, kun sen avulla oppilas saavuttaa arvosanan 5 edellyttämän osaamistason (onnistunut sisällöllinen eriyttäminen).

Esityksessä korostetaan useassa kohdassa perusopetuksen oppimäärän suorittamisen ensisijaisuutta ja oppimäärän hyväksytyt suorittaminen (arvosanan 5 saavuttaminen) on esteenä esimerkiksi oppimäärän tavoitteiden madaltamiselle (= nykyinen oppimäärän yksilöllistäminen). Haluamme nostaa tässä yhteydessä esille, että perusopetuksen arviointikriteerit vaatisivat kehittämistä ainakin alimman hyväksytyt arvosanan saavuttamisen osalta suhteessa niiden käyttöön oppiaineen yksilöllistämisen kriteerinä. Nykyisillä tulkinnanvaraisilla arviointikriteereillä (esim. Oppilas osallistuu ohjatusti...) arvosanan 5 saavuttaminen ei kerro välttämättä siitä, että oppilas on oppinut pysyvässä määrin kyseisen vuosiluokan oppisisällöt ja saavuttanut sellaisen taitopohjan, että se mahdollistaa seuraavan vuosiluokan tavoitteiden mukaisten sisältöjen oppimisen.

Yksittäisen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta vapauttaminen on hallituksen esityksen mukaan jatkossa sallittua vain tilapäisesti, enintään 4 kk:n ajan. Syynä vapauttamiseen voivat 20 e §:n nojalla olla terveydelliset syyt, jotka tarkoittavat vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta. Tätä voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta. Yhtäältä määräaikaista puoltaa se, että perustelut oppimäärän suorittamisesta vapauttamiselle ovat vaihdelleet kuntien välillä ja vapauttamiseen on voitu päätyä turhan kevein perustein (Rämä, Ojala, Kontu, 2017). Toisaalta oppiaineesta vapauttamisen olisi hyvä olla mahdollista jatkossakin nykyisille pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille myös pysyvänä ratkaisuna (esim. opetuksen järjestäminen ilman toisen kotimaisen kielen opetusta, (422/2012) 9 §).

20 i § Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Hallituksen esityksessä ehdotetaan korvattavan termi "pidennetty oppivelvollisuus" käsitteillä "varhennettu oppivelvollisuus" sekä "perusopetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite". Käsittemuutos on perusteltu, sillä oppivelvollisuuden pidentäminen on usein ymmärretty väärin oppivelvollisuuden pidentämiseksi sen loppupäästä. Oppivelvollisuuden varhentaminen kuvaa tarkemmin nykytilaa. Tosin jos kaksivuotinen esiopetus toteutuu kaikille lapsille, varhennetun oppivelvollisuuden tarkoitus jää epäselväksi.

Raja toiminta-alueittain järjestetyn ja oppiaineittain järjestetyn opetuksen välillä on ollut nykyisin epämääräinen ja jää esityksen mukaisena edelleen epäselväksi (esim. mitä tarkoitetaan sillä, ettei oppilas kykene opiskelemaan oppiaineita?). Toiminta-alueittaisen opetussuunnitelman suppeus on tunnistettu kehittämiskohteeksi aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa (esim. Alila ym., 2022, Tervasmäki, 2022, Äikäs & Rämä, 2022). Tekeillä olevassa tutkimuksessa (Räty ym., julkaisematon) opetuksen järjestäjien paikalliset tarkennukset toiminta-alueittain järjestetyn opetuksen opetussuunnitelmaan ovat jääneet usein puutteellisiksi tai kokonaan tekemättä. Koska toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa henkilöstön määrä on usein yhden opetuksen järjestäjän alueella suhteellisen vähäinen, tässä tapauksessa olisi perusteltua toteuttaa tarkempaa valtakunnallista normiohjausta opetussuunnitelmatasolla. Toiminta-alueittain järjestetyn opetuksen opetussuunnitelman kehittäminen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa olisi siis jatkossa erittäin tärkeää. Toiminta-alueittaisessa opetuksessa opetusmenetelmiin liittyvä informaatio-ohjaus opetushallituksen puolelta olisi myös keskeistä, koska erityisesti tästä opetuksesta vastaavat opettajat kokevat tutkimusperustaisten opetusmenetelmien valinnan haastavaksi.

27 § Opetuksen poikkeava aloittamisaika

Pienelle määrälle lapsia opetuksen aloittaminen vuotta säädettyä myöhemmin on ollut tarpeellinen ratkaisu, jota on tähänkin asti käytetty harkiten. Lasten yksilöllisen kehittymisen huomioinnin vuoksi tämä mahdollisuus olisi edelleen pidettävä voimassa. Mahdollisuuden poistuminen vaikuttanee lisäävästi erityisopetuksen tarpeeseen koulunaloitusvaiheessa.

18 § Perusopetuksen oppimäärän suorittamatta jättäminen tai perusopetuksen järjestäminen muutoin.

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, koulupäivän lyhentäminen Perusopetuslain 18 § nojalla on ollut suhteellisen usein käytetty, mutta osittain ongelmallinen keino. Hallituksen esityksessä 18 §:n soveltamisalaa kavennettaisiin ja maininta koulupäivän lyhentämisestä mahdollisena opetusjärjestelynä oppilaiden terveydellisistä syistä johtuen jätetään pois. Tämän mahdollistaneen kuitenkin jatkossa pykälän 3 momentti, jossa on tarkoitus säätää, että ”oppilaan opetus voidaan painavasta syystä järjestää osittain toisin kuin tässä laissa säädetään”. Säädös jää kuitenkin aiempaa tulkinnanvaraisemmaksi. Säädös käytännössä tarpeelliseksi todetun lyhennetyn koulupäivän käyttämisen mahdollisuuksista ja rajoituksista olisi hyvä olla myös jatkossa lainsäädännössä. Koska lainsäädännön soveltamisessa on todettu ongelmia, olisi tärkeää säätää asiasta aiempaa tarkemmin.

4 a §. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus. Pykälän 3 momenttiin on tarkoitus lisätä ”moniammatillisen yhteistyön piiriin myös uusi konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu”.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun lisääminen lakiin on kannatettavaa, mutta vastaavilla perusteluilla myös oppimis- ja ohjauskeskus Valterin konsultaatiopalvelun tulisi olla maksutonta oppilaiden yhdenvertaisuuden takaamiseksi ja oppimisen tuen kehittämiseksi.

Valtioneuvoston asetuksen (422/2012) 9 §:n 2 ja 3 momentin poistaminen

Esityksessä esitetään kumottavaksi asetuksen seuraava määräys: ”Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetuksessa oppiaineita voidaan yhdistää oppiainekokonaisuuksiksi ja jakaa osa-alueisiin siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.” Nykyisissä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asia on siirretty paikallisesti päätettäväksi asiaksi. Paikallisissa opetussuunnitelmista asiaa ei ole kuitenkaan yleensä täsmennetty, mutta joidenkin opetuksen järjestäjien opetussuunnitelmissa pidennetyn oppivelvollisuuden oppiainekokonaisuuksia on mietitty huolellisesti.

Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden opetuksessa oppiainekohtaiset yksilöllistetyt tavoitteet ovat usein ikätasoisista tavoitteista selkeästi madallettuja. Tämä lienee aiheuttanut sen, että opetusta ohjaava opetussuunnitelmaohjaus on ollut hyvin suppeaa. Matalalle tasolle yksilöllistetyt tavoitteet saattavat olla myös ristiriitaisia suhteessa tuntijaossa tietyn oppiaineen opetukseen määrättyä aikaa. Lisäksi samassa luokassa opiskelevien, useiden eri vuosiluokilla olevien oppilaiden tuntijaon täsmällinen noudattaminen voi vaikeuttaa ryhmämuotoista opetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden opetuksessa on usein tarve keskittyä tehostetusti laaja-alaisten osaamiskokonaisuuksien hallintaan (esim. itsestä huolehtiminen ja arjen taidot). Näiden perusteluiden vuoksi pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden opetuksen käytännön toteutusta voisi helpottaa ja lapsen etua vahvistaa, jos oppiainekokonaisuuksittain opiskelu pidettäisiin edelleen voimassa, mutta siten, että sitä täsmennettäisiin aidosti valtakunnallisissa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Hyvin toteutettuna muutos toisi ryhmäkoko- ja rahoitussäädösten lisäksi opettajalle aidosti mahdollisuuksia opetuksen järjestämiselle, kun oppilailla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite.

Normaalikoulu:

Säätelyedellytykset ovat tarkoituksenmukaisia, mutta on ehdottoman tärkeää tarkastella oppilasmäärien vaikutusta opetuksen järjestämisen kustannuksiin. Suunniteltu viiden oppilaan maksimimäärä ryhmässä, jossa tarvitaan erityisopettajan samanaikaisopetusta, voi aiheuttaa mm. taloudellisia haasteita sekä toiminnallisia haasteita opetuksenjärjestäjän tai koulun koosta riippuen. Tästä esimerkkinä mm. pienet opetuksenjärjestäjät sekä 1-2 –sarjaiset koulut, joissa jo valmiiksi voi olla pienet ryhmäkoot.

Näemme erinomaisena, että lakiin on kirjattu velvoite opettajien välisestä yhteistyöstä esimerkiksi yhteisopettajuuden periaatetta noudattaen niin luokan-, aine- kuin erityisopettajien kesken sekä hyödyntäen olemassa olevia asiantuntijuuksia. Tämä on harjoittelukoulujen näkökulmasta keskeinen opetussuunnitelman mukaista toimintaa tukeva lisäys, johon myös opettajankoulutus sitoutuu. Tehty kirjaus tukee myös opettajien hyvinvointia.

Onko tuen asiakirjoja ja hallintopäätöstä koskevat säätelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

OKL:

Kyllä on. Pidän dokumentointia tarpeellista. Tämä on paras tapa seurata tuen toteutumista ja osoittaa mitä tukea oppilas on saanut. Liittyy myös oppilaan oikeusturvaan. Tarvitaan kuitenkin huomattavan paljon lisätietoa siitä, miten kirjataan.

Erityispedagogiikka:

20 d §. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Esityksen (20 d §) mukaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat ja tarvittaessa tukitoimien tarpeen arviointiin osallistuvat myös opiskeluhuollon ammattilaiset tai muut asiantuntijat. Tämä on perusteltu uudistus, koska tällä hetkellä moniammatillisen kuulemisen velvoittavuus on osin johtanut muiden ammattilaisten muodolliseen osallistumiseen (= "kumileimasin"-rooli) ja vienyt turhaan resursseja opiskeluhuollon ammattilaisilta, jotka voisivat keskittyä tulevaisuudessa enemmän itse tuen tarjoamiseen yhdessä opetushenkilöstön kanssa. Lisäksi kaikissa kouluissa opiskeluhuollon henkilöstöä ei ole ollut riittävästi saatavilla, jolloin päätökset ovat viivästyneet tai niitä on tehty ilman konsultaatiota. Tulkinnanvaraiseksi pykälässä voi kuitenkin jäädä ilmaisu "tarvittaessa", joten ehdotamme, että sen merkitys joko tarkennetaan opetussuunnitelman perusteissa tai täsmennetään ilmaisua esimerkiksi muotoon "tarvittaessa, jonkun osapuolen niin pyytäessä, tukitoimien arviointiin osallistuvat...".

Nykyisten tuen asiakirjojen määrän vähentäminen ja yksinkertaistaminen on kannatettava muutos. Erityisesti nykyisen tehostetun tuen oppimissuunnitelman ja erityisen tuen HOJKSin yhdistäminen yhdeksi tukitoimien toteuttamisen suunnitelma-asiakirjaksi on hyvä uudistus. Sen sijaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi ja arvioinnin dokumentaatio jää epäselväksi. Lakitekstin (20 d §) mukaan "oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa on selvitettävä ja kuvattava 20 c §:ssä tarkoitettu oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarve, opintojen etenemisen tilanne, aiemmat tukitoimet ja oppilaan edun mukaiset oppilasta parhaiten tukevat tukitoimet." Lain perustelussa kuitenkin todetaan, että tähän ei tarvita erillistä dokumenttia, vaan tukitoimien tarpeen arvioinnista säädettäisiin prosessin näkökulmasta. Epämääräiseksi kuitenkin jää, mihin kuvaaminen ("on kuvattava") tehdään, jos ei arvio-asiakirjaan. Tukitoimien tarpeen arviointiprosessia tulisikin täsmentää niin, että siinä aidosti arvioidaan jo annettujen tukitoimien toteuttamista ja vaikuttavuutta sekä pohditaan, millainen tuki hyödyttäisi oppilasta hänen omat

näkökulmansa huomioiden eniten ja erityisesti sitä, millä tavoin suunnitellun tuen vaikuttavuutta arvioidaan ja seurataan.

20 e § Tukea koskeva päätös

On kannatettavaa, että lakisääteinen asiakirjojen tarkastamisvelvoite 2.luokan jälkeen ja ennen 7.luokalle siirtymistä poistuu, koska edellä mainittujen ajankohtien lisäksi päätöksiä on pitänyt tehdä aina tuen tarpeen muuttuessa niissä asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tämä on aiheuttanut esimerkiksi, että päätös on tarkistettu 6.luokan keväällä ja heti uudelleen 7.luokan syksyllä uusien oppiaineiden yksilöllistämisen myötä. Erityisen tuen päätösprosessista on kuitenkin aiemmin ollut paljon epäselvyyksiä, joten laissa olisi vielä tarkennettava, milloin tukea koskeva päätös tulee tarkistaa.

20 f §. Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyttä on arvioitava hallituksen lakiesityksen mukaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tuen tarpeiden mukaisesti. Tätä lausumaa olisi hyvä tarkentaa sen suhteen, milloin suunnitelmia tulisi tehdä tai arvioida, jottei ilmaisu mahdollistaisi tulkintaa, jonka mukaisesti suunnitelman laatiminen voi tapahtua esimerkiksi vasta tammikuussa uuden lukuvuoden alkamisen sijaan.

40 §. Henkilötietojen salassapito ja käsittely. Pykälään esitetään säädettäväksi "uusi 3 momentti, jonka mukaan oppilaan tukitoimien tarpeen arviointia ja tukitoimien toteuttamista koskevat tiedot olisivat salassa pidettäviä sen lisäksi, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Lisäksi tukitoimien tarpeen arvioinnissa ja oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamista koskevassa suunnitelmassa voidaan mahdollisesti käsitellä oppilasta koskevaa henkilötietoa, kuten esimerkiksi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvaa terveystietoa ja oppilaan elämäntilanteeseen liittyvää tietoa, joten tiedot säädettäisiin salassa pidettäviksi." Salassapitosäädösten vahventuminen on kannatettavaa, jos se mahdollistaa sellaisten oppilasta koskevien tietojen kirjaamisen, joka ei tällä hetkellä ole luvallista ja joka aiheuttaa kirjaamisessa työläiden ja tulkinnanvaraisten kiertoilmausten käyttämistä täsmällisen ilmaisemisen sijaan. Toki jatkossakin kirjaamisen tulisi olla ennen kaikkea pedagogista, eikä tarpeetonta terveystietoa painottavaa. Olisi myös huomioitava, että salassapitosäädösten vahventuminen ei saisi vaikeuttaa esimerkiksi moniammatillista yhteistyötä.

Normaalikoulu:

Näemme, että kevennetty malli on tarkoituksenmukainen ja vapauttaa opettajien resursseja varsinaiseen työhön. On tärkeää huomata, uudistuksella tosiasiallisesti lisätään hallintopäätösten määrää, kun aiemman tehostetun tuen piiristä siirrytään uudistuksessa yksilökohtaisen tuen piiriin. Uudistuksen tavoitteena on ollut vähentää opetushenkilöstön hallinnollista työtä "vähentämällä tuen arvioinnissa, päätöksenteossa ja suunnittelussa tarvittavien asiakirjojen määrää sekä keventämällä niiden valmisteluprosessia".

Muutosehdotukset ovat tarkoituksenmukaisia siinä mielessä, että asiakirjojen määrä vähenee. Toisaalta asiakirjat ovat aiemmin vahvistaneet ja ohjanneet selvästi tuen toteutusta ja erityisesti eri osapuolien osuutta siinä. Esimerkiksi huoltajien osallisuuden vahvistaminen ja varmistaminen on tärkeä taata.

Onko teillä täydennettävää esityksen vaikutusarvioihin?

Normaalikoulu:

Harjoittelukoulut näkevät vaikutusarviot uskottavina ja asianmukaisina. Laskelmissa on taustalla käytetty ajan tasalla olevaa informaatiota.

Tämä lakimuutos edellyttää tulevaisuudessa myös asetuksen opetushenkilöstön kelpoisuusvaatimuksista päivittämistä, jotta erityisopettajan ja erityisluokanopettajan tehtävänkuvat voidaan ajantasaistaa eikä siihen jää tulkintamahdollisuutta vanhasta lainsäädännöstä. Opettajankoulutuksen näkökulmasta tällä on vaikutusta lisäksi mm. kyseisten tiedekuntien koulutusohjelmiin.

Onko teillä parannusehdotuksia esitysluonnokseen?

OKL:

Erytisopettajan antama säännöllinen opetus muun opetuksen yhteydessä = Oppilaskohtainen tuki, 20c §. Mitä säännöllinen tässä tarkoittaa? Se on määriteltävä. Onko ei-säännöllinen tuki = Ennakoivaa tukea? Entä lyhytaikainen tuki? Erytisluokanopettajan työmahdollisuudet tulevaisuudessa on turvattava. Kuka vastaa oppilaskohtaista tukea saavan oppilaan oppilasarviointista?

☒ 'Säännöllinen' ja 'lyhytaikainen' tarkka määrittely tuotava ehdotukseen.

Oppilaan tuessa olisi erotettava selkeästi toisistaan yksittäiset, tilapäiset tukitoimet ja säännöllinen, pitkäkestoinen tuki = Sama jaottelu kuin nykyään tehostettu ja erityinen tuki, ts. mikä eroaa verrattuna vanhaan käytännössä?

Erytispedagogiikka:

Sisältyy erityisesti kohtiin 3-5

Normaalikoulu:

Harjoittelukoulut pitävät uudistusta todella merkittävänä ja vaikuttavana. Se tulee vaikuttamaan yksittäisen oppilaan tuen toteutumisen lisäksi laajasti opetuksen järjestäjän osalta mm. opetuksen resurssointiin, opetuksen ja tuen toteuttamisen ennakointiin, koulujen toimintakulttuurin muuttumiseen. Harjoittelukoulut näkevät, että näin laaja ja kokonaisvaltainen uudistus edellyttäisi ehdotettua enemmän aikaa valmisteluun ja valmistautumiseen. Aikataulun valmistelussa ei näyttäisi varatun siirtymäaikaa mm. erityisopettajien koulutusohjelman opetussuunnitelmien päivitysaikatauluun, täydennyskoulutukseen, koulujen henkilöstön kouluttamiseen tai kirjaamisen sekä suunnitelmien laatimiseen tarvittavien järjestelmien uudistamiseen vaadittavaa aikaa lainkaan.

Tiukka aikataulu yhdistettynä kustannusvaikutusten arviointiin nostaa esille huolta siitä, saavutetaanko tavoitteita riittävästi ja tuottaako muutos vielä ennakoimattomiakin seurauksia. Toivomme, että valmistelussa huomioidaan mahdollisuus muuttaa valmistelun ja toimeenpanon aikataulua siten, että kehittämistyö saa ansaitsemansa mahdollisuuden laajapohjaiseen ja perusteelliseen valmisteluun.

Esitämme, että uudistuksen toimeenpanoa siirrettään, jotta valmistelussa arvioitu uusien erityisopettajien täydennyskoulutus saadaan toteutettua tai vähintäänkin

täydennyskoulutusprosessin realistinen toteutuminen varmistettua ennen muutoksen voimaantuloa. Huoli erityisopetuksen henkilöstön saatavuudesta jo tällä hetkellä on iso ja erityisesti uudistuksen jälkeen tilanne voi kumuloitua edellä mainituista syistä. Erityisopettajien täydennyskoulutusta ja rekrytointia on myös haastava toteuttaa samaan aikaan muutoksen jalkauttamisen kanssa.

Muita huomioita

Erityispedagogiikka:

Opetuksen järjestämistä koskevat normit ovat olleet usein tulkinnanvaraisia, joten pidämme perusteltuna, että esityksessä korostetaan useassa kohdassa Opetushallituksen määräysvaltaa normien tarkentamisessa.

Lausunnon taustalla käytetty kirjallisuus:

Alila, K., Eskelinen, M., Kuukka, K., Mannerkoski, M. & Vitikka, E. (2022). Kohti inklusiivista varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta. Oikeus oppia - Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmistelevan työryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja, 44. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Grigorenko, E. L., Compton, D. L., Fuchs, L. S., Wagner, R. K., Willcutt, E. G., & Fletcher, J. M. (2020). Understanding, educating, and supporting children with specific learning disabilities: 50 years of science and practice. *American Psychologist*, 75(1), 37–51. <https://doi.org/10.1037/amp0000452>

King-Sears, M. E., Stefanidis, A., Berkeley, S & Strogilos, V. (2021). Does co-teaching improve academic achievement for students with disabilities? A meta-analysis. *Educational Research Review*, 34, 1-21. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2021.100405>

Lacano, T., Landry, O., Garcia-Melgar, A., Spong, J., Hyett, N., Bagley, K. A & McKinstry, C. (2023). A systematized review of co-teaching efficacy in enhancing inclusive education for students with disability. *International Journal of Inclusive Education* 27(3), 1-15. DOI:10.1080/13603116.2021.1900423

Nápoles, J. (2024). Co-teaching: A review of the literature. Update: Applications of Research in Music Education, Online First. <https://doi.org/10.1177/875512332312261>

Paulsrud, D. & Nilholm, C. (2023). Teaching for inclusion – a review of research on the cooperation between regular teachers and special educators in the work with students in need of special support. *International Journal of Inclusive Education*, 27(4), 541-555, DOI: <https://doi.org/10.1080/13603116.2020.1846799>

Rämä, I., Ojala, T. & Kontu, E. 2017. Perusopetuksen normiston tuntemus erityisten opetusjärjestelyjen taustalla. *NMI-Bulletin*, 27(4), 51–55.

Räty, L., Äikäs, A. & Rämä, I. (julkaisematon tutkimusaineisto). Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen liittyvät tarkennukset paikallisissa opetussuunnitelmissa.

Tervasmäki, T. (2022). Osallistavasta kasvatuksesta ulossulkemiseen? Diskurssiteoreettinen luenta Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 inklusiokäsityksestä. Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti, *NMI-Bulletin*, 32(E), 11–32.

Wagner, M. L., Cosand, K., Zagona, A. L. & Malone, B. J. (2024). Students perceptions of instruction in co-teaching classrooms: A systematic literature review and thematic analysis. *Exceptional Children*, 90(3), 313-330. <https://doi.org/10.1177/00144029231220303>

Äikäs, A. & Rämä, I. (toim.). (2022). *Toiminta-alueittain järjestettävä opetus*. PS-kustannus.

Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitoksen erityispedagogiikan oppiaine vastaa Jyväskylän yliopistossa toteuttavasta erityisopettaja- ja varhaiserityisopettajakoulutuksesta sekä erityispedagogiikan alan tutkimuksesta. Huomiot uudistukseen sisältyvistä mahdollisuuksista ja uhista perustuvat laajaan keskusteluun erityispedagogiikan tutkimuksesta ja opetuksesta vastaavan henkilöstön kesken.

Jyväskylän normaalikoulun lausunto perustuu yliopistojen harjoittelukoulujen rehtoreiden yhdessä työstämään lausuntoon, johon on lisätty Normaalikoulun erityisopettajien ja heidän lähiesihenkilönsä Jerker Polson kommentteja.

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[JYU_luonnos laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista_liite lausuntoon.docx](#)

Havila Marjo

Jyväskylän yliopisto - Opettajankoulutuslaitos: Sirpa Eskelä-Haapanen (johtaja, dosentti) ja Tuomo Virtanen (yliopistonlehtori, dosentti);
Erityispedagogiikka: Mikko Aro (professori); Normaalikoulu: Antero Hietämäki (johtava rehtori)